

Humanistisk fakultet
Dekan

Remissvar
2016-02-15
Dnr FS 1.5-1902-15

Ert Dnr: Ku2015/02515/KL

Ny museipolitik SOU 2015:89

Remissvar från Umeå Universitet, Humanistisk fakultet

Umeå universitet har erbjudits möjlighet att inkomma med synpunkter på ovanstående remiss. Umeå universitet erbjuder vid institutionen för Kultur- och medievvetenskaper en programutbildning i Museologi och föreliggande remissvar tar sin utgångspunkt i de synpunkter på remissen som inkommit från företrädare för ämnet Museologi. Beredningen av remissvaret har således ägt rum inom humanistiska fakulteten.

Den nya museiutredningen "Ny Museipolitik" (SOU2015:89) ger flera goda förslag. Ett sådant förslag som Umeå universitet (Umu) tillstyrker är stiftandet av en museilag som tydligare stipulerar de offentligt finansierade museernas fri- och rättigheter i relation till staten. Huvudman (exempelvis stat eller kommun) för ett museum bör inte ges möjligheten att vidta åtgärder som syftar till att inskränka museets fria förmedling av kunskap och upplevelser. Liggande förslag lägger tonvikt vid att huvudman inte skall intervensera genom att tillåtas förbjuda eller styra visst verksamhetsinnehåll i enskilda fall.

Positivt i lagförslaget är även ambitionen att stärka principen om "armlängds avstånd" visavi samlingarna, att ge museer större frihet att gallra och avyttra föremål ur sina samlingar. Principen som här bör råda är att utgallrade föremål i första hand skall erbjudas annat museum innan det avyttras eller bortskänkes. Formuleringen "rätt att förstöra föremål som inte behövs för verksamheten" eller saknar marknadsvärde ser vi som delvis problematisk. Det kräver mod och framsynthet att besluta om ett föremål behövs/kommer att behövas i verksamheten framgent eller ej. Detsamma gäller aspekten marknadsvärde som är rörligt över tid och ställer stora krav på bedömning. Enligt vår uppfattning är det ändå positivt att ett dylikt ställningstagande återfinns i den nya lagen då det visar tilltro till de museianställdas kompetens och professionalitet i att fatta kvalificerade beslut.

Särskilt positivt i detta sammanhang (hantering av samlingarna) är yttrandet att museerna bör använda sina samlingar mer flexibelt och tillåta mer publik hantering av föremålen (s.279). Detta jämte förslagen att utöver utlån till andra museer och ökad allmän tillgänglighet även tillåta att museer lånar ut eller avyttrar föremål till skolor eller erbjuda föremål till föreningar och skolor för att låta dem själva göra utställningar. I praktiken skulle en sådan reglering innebära att en museimyndighet ges möjligheten att sälja eller byta bort ett föremål utan särskilt tillstånd från regeringen vilket krävs idag.

En reservation som Umu känner inför det nya lagförslaget rör hur frågan om kompetensförsörjning och kvalitetsgranskning hanteras. Såväl utredningen som lagförslaget adresserar behovet av att värna de traditionella museikunskaperna, det vill säga ämneskompetens inom respektive museums egna område. Även andra kompetenser menar vi vara av stor vikt men dessa nämns inte uttryckligen i

lagförslaget (s.277). Det fastslås att "arbetet med utställningar som medium måste fortsätta att prioriteras och professionaliseras". Därefter framgår att det främst är den pedagogiska kompetensen som avses, varav några är knutna till "kärnvärdet, det mänskliga mötet", vilket i sig ställer särskilda krav. För just denna kompetens krävs särskild utställningsteoretisk (och -praktisk) kunskap, liksom digital kunskap. För detta ändamål behövs åtgärder i termer av ett kompetenslyft inom museevärlden, i syfte att tydligt utveckla kunskap om museernas samhällsroll och utveckla kommunikationsteorier för utställningar, programverksamhet och deltagande i sociala medier. Kompletterande kompetensområden som vi ser ha relevans är projektledning, beställar- och upphandlingskompetens, samverkan med sponsorer och näringsliv. Till stor del innefattas detta av de museologiska utbildningarna och därför menar vi att museologisk kompetens med fördel kan nämnas i den nya museilagen som ett behörighetskrav för museibefattningar. Som jämförelse har Finland en museilag som stipulerar ett antal villkor för att museer ska få statsanslag. Ett av dessa är att museet ska ha "tillräckligt med personal" som har avlagt högskolekurser i museologi. Lagen syftar till att säkra en "bred kulturhistorisk utbildning" och specifik metodutveckling för branschen för att möta framtidens krav. Härmed tar man konsekvenserna av att tyngdpunkten förskjuts allt mer mot utåtriktad verksamhet. Samarbetet med skolor blir de facto allt viktigare liksom museets roll som kommentator till nya (politiska och ekonomiska) processer i samhället.

Ovanstående leder vidare till en annan svag punkt i lagförslaget som bör uppmärksammas. Utredningen föreslår att museernas kvalitet ska utvärderas "kollegialt", av ett konsortium akademiska ämneskolleger (jfr UKÄ:s kvalitetsgranskning av universiteten), underförstått i den bransch som museet företräder. Detta leder till att "Ett ökat inslag av kollegial bedömning och ömsesidigt kritiskt utbyte mellan museerna kring frågor om kvalitet i arbetet med utställning, gestaltning och kommunikation kan förväntas skapa incitament för gemensamma utbildningsåtgärder och ett ökat erfarenhetsutbyte nationellt och internationellt." Det problem vi identifierar ligger i slutsatsformuleringen att "*museerna ska upprätthålla hög kompetens inom sina ämnesområden*" (s 277) och "*belysa sina ämnesområden ur olika perspektiv*" (278). Detta menar vi försvåras av ett system där kvaliteten skall granskas kollegialt då en följd blir att enbart museernas samlings- och vetenskapliga ämnesområden hamnar i fokus. Det är viktigt att den kollegiala expertisen för granskning och utvärdering även omfattar museologisk- och utställningsexpertis, pedagogisk expertis, gärna "rumslig"(arkitektur/scenografi)- och designexpertis.

Ren vetenskaplig expertis, vare sig de företräder kollegiala museer eller universitet, saknar för det mesta kompetens att bedöma något annat än själva faktainnehållet i dokumentation, utställningar och annan verksamhet. Kvaliteten i museernas (utåtriktade) verksamhet grundar sig delvis på den fakta som presenteras, men är i hög grad även avhängig *hur* fakta presenteras samt *vad* och *på vilket sätt* detta görs. Här behövs även expertis i museers roll och uppgift i samhället, utställningsteori, kommunikationsteori, pedagogik, gärna semiotik, omvärldsanalys och ofta informationsteknologi. Först då kan museers verksamhet möta framtidens krav, och kvalitetsgranskas på rätt sätt.